

קביעות סוף הקריאה להעולה ראשון בפרשת מסעי

שאלה: בשנה מעוברת לפעמים מפרידין פרשת מטות מפרשת מסעי ולכן איפה יש לקבוע סוף הקריאה לעולה הראשון בשבת זו כי אין מפסיקין במסעות ולפי רוב החומשים הודפס מקומו של שני בפסוק ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף (פרק ל' פסוק י') שהוא באמצע המסעות. **תשובה:** הובא בטור (אורח חיים סוף הלכות ראש חדש סימן תכח) שבקביעות הז"א וגם הש"ג מטות ומסעי הן נפרדות ולפי מה שכתבנו בתשובה אחרת גם כן בקביעות בש"ז בארץ ישראל לבד ולא בחוץ לארץ מטות ומסעי הן נפרדות (ע"ש). וכן היו מטות ומסעי נפרדות בשנת תשמ"ה וכן תהיינה נפרדות מטות ומסעי בשנת תשס"ז {צ"ל תשס"ח} הבע"ל. והשערי אפרים (שער ז' אות כ"ב) מביא כל השנים עם סדר המחזירות והנפרדות משנת תקע"ז עד שנת ת"ר.

כתב בצרור המור (פרשת מסעי ד"ה ולהורות) וז"ל אמרו רבותינו ז"ל שנכתבו כאן שנים וארבעים מסעות רמז לשם המפורש של שנים וארבעים. הוא שם של אבגית"ץ הרמז בפרשת בראשית במספר הימים. והם שבעה תיבות ובכל אחד יש בו ששה אותיות עולים שנים וארבעים. וכל אחד יוצא מיומו. אבגית"ץ מיום הראשון. קר"ע שט"ן יוצא מיום שני, לפי שבו נברא גיהנם, וכן כולם על זה הדרך. ולכן נכתבו בכאן שנים וארבעים מסעות, כנגד זה השם של שנים וארבעים הרמז באומרו השם במ סיני בקודש, לרמזו שיש באלו המסעות דבר גדול, וכמו שהתורה התחילה בימי בראשית שבם רמז שם ה' ב"ם. כן סיימה בפרשת אלה מסעי בספור שנים וארבעים מסעות שהם כנגד שם של שנים וארבעים שהזכרנו, לרמז שהתורה כולה כלולה וקשורה וחתומה בחותם אחד, בסוד ה' אחד ובסוד ה' בם, ואין בה פירוש וחילוק אלא שהיא קשורה תחלתה בסופה וסופה בתחלתה. ולכן כתב באלו המסעות ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי השם, להורות לנו שיש בהם דבר גדול, ולכן התחילה התורה בבי"ת וסיימה בלמ"ד של ישראל, לרמז שנים ושלושים נתיבות חכמה, ואחר שאלו המסעות הם במספר במשקל, רומזים לשם של שנים וארבעים בסוד ה' בם, אין להפסיק החזן בקריאת הפרשה, אלא שיקראם כולם עם אדם אחד, בענין שיהיה המשכן אחד, עכ"ל.

וכן הובא במגן אברהם (אורח חיים סימן תכח סעיף קטן ח' בסוף דבריו) בשם צרור המור וז"ל מ"ב מסעות שבפרשת ואלה מסעי אין להפסיק בהם שהוא נגד שם מ"ב עכ"ל. וכן פסק השערי אפרים (שער ז' אות כה) וז"ל מ"ב מסעות שבפרשת מסעי אין להפסיק בהם ואחד קורא אותן. עכ"ל. וכן בכף החיים (שם אות טל).

והקשה על זה בספר שערי רחמים על השערי אפרים (שם אות כו) שאין בפרשה כי אם מ"א מסעות ולא מ"ב מסעות ועוד קשה למה הודפס בחומשים שני אחר ויחנו על ים סוף הרי אין מפסיקין בהם וז"ל כן כתב המגן אברהם בסימן תכ"ח בשם צרור המור ע"ש. ובאמת באשר נבוא לחשבון אין שם רק מ"א מסעות אבל במסעי מרעמסס כתיב ב' פעמים ויסעו וע"כ קורין מ"ב מסעות. שו"מ בספר משנת אברהם סימן יו"ד שהקשה כן בשם הפרישה וכתב לתרץ שמה שכתב רש"י מ"ב היינו דחשוב מקומות של מסעות שבמ"א מסעותיהם מ"ב מקומות כמו שכתב רש"י סוף פרשת פקודי ע"ש, עכ"ל.

ועוד הקשה (שם) וז"ל ולא הבנתי מה שכתוב בכמה חומשים אחר ויחנו על ים סוף שני הרי אין מפסיקין בהם, ואי דקאי על שבת במנחה או בחול בב' וה' בשנה בשקורין מסעי מופרדת דהמנהג הוא לעולם שקורין רק פרשה הראשונה לתלתא גברי וע"כ מורה סימן שני שעד כאן יקרא הג' גברי הנה במה נפקא מיניה מזה אם יקרא יותר או עד כאן וצ"ע, עכ"ל.

ואלה הם מוצאייהם למסעיהם (א) רעמסס (ב) סכת (ג) אתם (ד) פי החירות (ה) מרה (ו) אילם (ז) ים סוף (ח) מדבר סין (ט) דפקה (י) אלז (יא) רפידים (יב) מדבר סיני (יג) קברות התאווה (יד) חצרת (טו) רתמה (טז) רמן פרץ (יז) לבנה (יח) רסה (יט) קהלתה (כ) הר-שפר (כא) חרדה (כב) מקהלת (כג) תחת (כד) תרח (כה) מתקה (כו) חשמנה (כז) מוסרות (כח) בני יעקן (כט) חר הגדגד (ל) יטבתה (לא) עברנה (לב) עציון גבר (לג) מדבר צין (לד) הר קדש (לה) צלמנה (לו) פונן (לז) אבת (לח) עיי העברים (לט) דיבן גד (מ) עלמן דבלתימה (מא) הרי העברים (מב) ערבת מואב על ירדן ירחו. ובכן ישנן מ"ב מסעות מרעמסס עד ערבת מואב ועד בכלל ואין מקום לשאלת שערי רחמים שיש רק מ"א מסעות. ואולי לפי דעתו אין למנות רק מקומות שנסעו בני ישראל משם ולא מקום הסופי שהגיעו לשם טרם שעברו את הירדן היינו ערבת מואב. אכן ערבת מואב הוה מקום ועוד סוף סוף נסעו גם משם להכנס לארץ ישראל. ולא זכיתי להבין את קושיתו.

אלא ודאי צריך לומר שהרב שערי רחמים הבין את דברי הפסוק מוצאייהם למסעיהם כפשוטו ופירושו שמסעות היינו מקומות שכתוב בהם ויסעו וכן נראה מתשובתו באומרו וז"ל אבל במסעי מרעמסס כתיב ב' פעמים ויסעו וע"כ קורין מ"ב מסעות עכ"ל. ואם כן אף שרעמסס הוא מקום אחד מכל מקום מונה אותו שתי פעמים כיון שכתוב בו ויסעו פעמים. וקשה האין יכולים למנות מקום אחד פעמים. ונראה לי כיון שרעמסס עם עי"ן שואית היא מדינה ורעמסס עם עי"ן פתוחה היא עיר וכן כתב האבן עזרא (שמות יב פסוק לז) וז"ל מרעמסס. בפתח תחת הרי"ש ושו"א תחת העי"ן והוא שם מחוז ולא עיר עכ"ל. ופלא על החכם שלמה מנדלקורן שלא הבדיל בין רעמסס עם עי"ן שואית ובין רעמסס עם עי"ן פתוחה ומביא אותם יחד בכותרת אחת אע"פ שכתב שרעמסס היא עיר ומחוז במצרים בארץ גשן ולא הבדיל אותן לפי הניקוד כדברי האבן עזרא. ויש לומר שבני ישראל נסעו ביום הראשון לצאתם מארץ מצרים מהתחלת מדינת רעמסס לסופה ואם כן הוה באמת שתי מסעות כי חנו בני ישראל במקום השני במדינת רעמסס טרם שנסעו לסודות ולכן כתוב שתי פעמים ויסעו אחת מרעמסס לרעמסס ואחת מרעמסס לסוכות. ובכן נכון גם לדברי השערי רחמים שהיו מ"ב מסעות בלי מקום הסופי בערבות מואב ואין זה בגלל שכתוב ויסעו מ"ב פעמים אלא היו באמת מ"ב מקומות שנסעו משם בני ישראל.

אכן מדברי רש"י (שמות פרק מ פסוק לה) אין צורך להסבר זה כי לדבריו גם מקום שחנו שם בני ישראל הרי הוא ממספר המסעות וזה כולל גם ערבות מואב אע"פ שלא כתוב בה ויסעו וז"ל לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע וכן (בראשית יג פסוק ג) וילך למסעיו וכן (במדבר לג פסוק א) אלה מסעי לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו לכך נקראו כולן מסעות עכ"ל.

ובכן יש נפקא מינה לדינא בין שני פירושים אלה כי לפי רש"י מתחילים המ"ב מסעות מפסוק ה ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת ולכן אפשר להפסיק עם העולה הראשון לפני פסוק זה דהיינו עשה ד' שפטים והעולה השני יתחיל משום דהיינו ויסעו בני ישראל

מרעמסס עד מקום המצוין בחומשים שלישי בלי להפסיק במ"ב מסעות כי הפסוק ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בפסוק ג אינו בא בחשבון המ"ב מסעות ואינו חלק ממנו. מה שאין כן לדברי השערי רחמים כי לשטתו הרי גם הפסוק ויסעו מרעמסס בחדש הראשון הרי הוא ממ"ב מסעות אם כן אין להפסיק בשום מקום מהתחלת הפרשה עד המקום המצוין שלישי בחומשים שלנו. וכבר נהגו בכל תפוצות ישראל לקרא עם העולה הראשון בשבת פרשת מסעי כשהיא נפרדת ממטות מהתחלת הפרשה עד שלישי ולחלק את הפרשה שאחריה לשתי עליות. ומה שהודפס בחומשים שלנו שני בתוך המסעות הרי זה ציון לקריאת שבת למנחה ולקריאת ב' וה' בחול ולא לקריאת שחרית בשבת. ומה שלא מסרו לנו המדפיסים ציון נכון לקריאת שחרית לשבת לשני ולשלישי הרי זה טעות המדפיסים ומכל מקום הוה מעוות אשר יכול לתקון. וטענת השערי רחמים במה נפקא מיניה אם יקרא יותר או עד כאן איננה כלום כי ודאי הקפידו חז"ל בהפסקות אלה כמו בפרשת האזינו ה"ו ל"ך אע"פ שיש בסימנים אלה מחלקות הראשונים וכן ביום הכפורים בפסוק שיש בו כפרה לכל עולה וכן בפרשת כי תשא שהאריכו את הפרשת לכהן וללוי כדי שיקראו פרשת העגל ללוי ושאר העליות הן קצרות. וכן מצינו גם לקריאות למנחה בשבת שקוראים עד שלישי בפרשת כי תבוא אע"פ שיש מקום לתלתא גברי עד שני כדי לקרא את הפסוק השקיפה ממעון קדשך (דברים כו פסוק טו) גם במנחה לשבת וגם בב' וה'. וכן ודאי יש טעם למה קבעו חז"ל לקרוא עד ויחנו על ים סוף במנחה לשבת וב' וה' בשבוע שקוראים בו פרשת מסעי. ועוד קשה על השערי רחמים למה שאל על הסימן שני בתוך המ"ב מסעות הלא קשה נמי על הסימן שלישי אחרי המסעות והיכן הוה שני באמת אלא ודאי כדאמרנו לעיל.

* * * * *

תגובה: אור ישראל גליון כו כסלו תשס"ב עמ' רנב

לכבוד מערכת אור ישראל שלו' וכטו"ס, בהקשר למאמר הרב אברהם ראפאפארט שליט"א בענין קביעות סוף הקריאה לעולה הראשון בפרשת מסעי בגליון כה בענין המג"א סי' תכח בשם הצרור המור שלא להפסיק באמצע המ"ב מסעות. יש להעיר שבתקון יששכר (דפוס וויניציאה שלט מדף עד והלאה), הביא שתי רשימות של הפסקי העליות: על הראשונה כתב "שמאד ישרו בעיני", ועל השניה כתב עליה שהיא מהגאונים. [ועכ"פ זה ברור שהן רשימות קדמוניות]. ובשתייהן כתוב בהדיא: "**הכהן קורא עד [תמרים] ויחנו שם**". גם בנהוג כצאן יוסף (מנהגי פראנקפורט) פ' מסעי כתב: "**הכהן קורא עד ויחנו שם (ותמיהני על זה דהיה לנו לקרות לכהן עד בערבות מואב במקום שפוסקים בקריאת הלוי לפמ"ש בצרור המור דאין מפסיקין במ"ב מסעות כמש"ל בפ' מטות וצ"ע)**". עכ"ל. והעתיקו ב"שלחן הקריאה" ראש סי' יב פ' מסעי (דף מז ע"א). ובכל זאת זה פשוט שלא באו לשנות למעשה מהחלוקה שרשמו - שהרי א"כ היו צריכים להוסיף עוד עליה במקום העליה של לוי החסרה. גם מטעם זה אי אפשר לדחוק שתכלית רשימת ההפסקה אצל ויחנו שם היא לציין סוף הג' עליות של מנחת שבת וב' וה' - ועוד שהוא בלתי אפשרי להיות לב' וה' שהרי אין עד ויחנו שם אלא ט' פסוקים. ובחומש מאור עינים לרוו"ה ציין שני אצל ויחנו על ים סוף - אבל שוב ברור שהכוונה לשחרית דשבת וכן"ל. גם התימנים שנוהגים לעשות שני אצל "במותו בהר ההר", כתב בסערת תימן עמ' קסט [שהוא כדי לגמור] עד סוף הענין - ולא מטעם הצרור המור. עכ"פ זה ברור, שהפסק העליות באמצע המ"ב מסעות הוא קדום מאד לפני בעל הצרור המור, והמפסיקים לא חששו שלא להפסיק מפני רמז שם מ"ב, כי מניעה זו אין לה שום יסוד בחז"ל והפוסקים הקדמונים. גם המג"א [והמשנ"ב] לא הציג דברי הצרור המור כפסק מוחלט, אלא העתיק חידוש דבריו בלי להסתייג מהם - ולענ"ד פשוט שאי אפשר להכריח לנהוג ע"פ הרמזים, כמו שאין רוב מתפללי אשכנז מתפללים בברוך שאמר "המהולל בפה עמו" עי' בסדור רבי שבתי סופר מפרעמיסלא כרך ב' עמ' 55 וכרך א' עמ' 53 ובמילואים. ועי' עוד במשנ"ב סי' קיז סק"א [אע"פ שבנידון דידן אין בו משום איסור שינוי מהנהוג]. ומה שכתב הרב הכותב שליט"א שכבר נהגו בכל תפוצות ישראל - לא אדע איך קבע. ולי פשיטא שרוב בתי הכנסיות נוהגים אחרי הנדפס בחומש. ובלאו הכי כתבו הפוסקים שבמילתא דלא שכיחא לא שייך מנהג. ועל כן פשוט דעביד כמר עביד דעביד כמר עביד. אך לענין טעות בספר תורה [בסי' קמג ס"ד ברמ"א], פשיטא שאין זה נקרא מקום שאי אפשר להפסיק לכו"ע [עי' שם באליה רבא סק"ו]. וכן אם יש צורך להוסיף עליות אין מזיחחים אותו.

ד. ציץ

* * * * *

תגובה הרב אברהם ראפאפארט: אור ישראל גליון לה ניסן תשס"ד עמ' רמט

בענין אין מפסיקין במ"ב מסעות בפרשת מסעי

בקובץ המפואר אור ישראל גליון כ"ה הודפסה תשובה ממני בענין קריאת מסעי כשהיא נפרדת ממטות וחידשתי בה להפסיק לכהן אחרי שלשה פסוקים לעיני כל מצרים (במדבר ל"ג ג') והוא עוד לפני התחלת המ"ב מסעות ולקראו עם הלוי את כל מ"ב מסעות בלי הפסק כשיטת צרור המור אף שברוב חומשים יש סימן לשני באמצע המסעות ועכשו הופיע מכתב מהאברך הדגול והנעלה הרב ר' דוד יצחקי שליט"א מכולל החזון אי"ש בבני ברק בגליון כ"ו ובו שבע תגובות על תשובתי. תשובה: כתוב בצרור המור (פרשת מסעי ד"ה להורות) וז"ל אמרו רבותינו ז"ל שנכתבו כאן שנים וארבעים מסעות רמז לשם המפורש של שנים וארבעים וכו' ע"ש עכ"ל. דין זה הובא להלכה במגן אברהם (סימן תכ"ח ס"ק ח') וכן נמצא גם במשנה ברורה (שם אות כ"א בסו"ד) ובערוך השלחן (שם אות ו'). ובשערי אפרים (שער ז' אות כ"ה) והנה לפנינו שבע תגובות להרב ר' דוד יצחקי שליט"א. א. הרב דוד יצחקי שליט"א טוען שמצא שתי רשימות להפסקות בקריאות הפרשיות שבת לשחרית בתקון יששכר והן נגד שיטת הצרור המור שהובא במגן אברהם ועוד פוסקים וז"ל יש להעיר שבתקון יששכר הביא שתי רשימות של הפסקי עליות. על הראשונה כתב

שמאד ישרו בעיני ועל השניה כתב עליה שהיא מהגאונים [ועל כל פנים ברור שהן רשימות קדמוניות] ובשתיהן כתוב בהדיא הכהן קורא עד תמרים ויחנו שם [במדבר ל"ג ט'] עכ"ל.

רק עכשו בא תחת ידי הספר תקון יששכר לרבנו יששכר בן מרדכי בן סוסאן מערבי ז"ל מגדולי צפת בתקופת הבית יוסף והאר"י זיע"א. אולם הצרור המור שחברו רבנו אברהם סבע מגולי ספרד בק"ק אנדרינופולי קדמו לתקון יששכר בערך שבעים שנה שהם כמעט שני דורות. ובתקון יששכר (דף עד:) מצינו וז"ל אי"ש מצאתי כתוב בקונדרים ישן הפסקות לשבעה העולין בספר תורה לקרות בשחרית השבתות וכתוב עליהם שהם מסדר הגאונים ז"ל ובקונדרים אחר מצאתי גם העולים במנחה [לשבת] ובשני ובחמישי ואין כתוב עליהם כראשונים שם הגאונים אבל מאד ישרו בעיני ושמעתי מחכם שהם הפסקת עזרא הסופר עליו השלום שהיה הוא עצמו פוסק קריאות העולים לקראת בספר תורה בהם לכך ראיתי לכתוב כאן אלו ואלו כי כולם צריכין לשלוחי צבור ולכבוד הגאונים ואותם ראשונים ז"ל שסדרום וכתבום ונכון לנהוג בהם כי מאד טובים ויפים הם ואלו הם עכ"ל.

ועוד הביא (שם עד:) לפרשת מסעי וז"ל סדר מסעי במנחת השבת ושני וחמישי שחרית / כהן קורא עד לעיני כל ישראל / לוי עד בקצה המדבר / ישראל עד תמרים ויחנו שם / ובשבת שחרית כהן עד תמרים ויחנו שם / לוי עד בערבות מואב / ג' עד יריחו קדמה מזרחה / ד' עד ישראל בארץ כנען / ה' עד יתן מעריו ללוי / ו' עד בתוך בני ישראל / ז' מסיים עכ"ל. ועוד מצינו (שם פ:) וז"ל ובקונדרים האחר הנזכר נמצאו אלו ההפסקות לכל השבתות שחרית וכו' מסעי כהן עד ויחנו שם / לוי עד בערבות מואב / ישראל עד קדמה מזרחה / ד' עד בארץ כנען / ה' עד מעריו ללוי / ו' בתוך בני ישראל / ז' מסיים, עכ"ל.

אמת הוא שכן נמצא בתקון יששכר ברם מנא ליה להרב דוד יצחקי שליט"א ששתי הרשימות שהובאו שם הן קדמוניות שקדמו למקורות שבטח היו בידי הצרור המור שחי הרבה שנים לפניו. וקשה לבנות הלכות או מנהגים על כתבים שנעלמו מעינינו כי בתקון יששכר לא הביא מאיזה גאונים נמסרו לנו מסורת זו. ובטח שגם מסורת הצרור המור באה אלינו מתקופת הגאונים ואולי י"ל שרשימה אחת הגיעה לנו משיבת סורא ואחת משיבת פומבדיתא. על כל פנים שיטת הצרור המור נמסרה לנו על ידי המגן אברהם ובטח היו לפניו המקורות שהיו לפני התקון יששכר והוא לא הזכיר אותם. וגם המשנה ברורה והשערי אפרים והערוך השלחן לא הביאו אותם. וקשה על התקון יששכר שהביא רשימה אחת מדברי הגאונים ורשימה אחרת ממקור אחר והאיך יוכל לבכר רשימה אחת על זולתה לומר שמאד ישרו בעיני שהרי גם הרשימה השנית היא משלשלת המסורה.

ב. הרב דוד יצחקי שליט"א טוען וז"ל גם מטעם זה אי אפשר לדחוק שתכלית רשימת ההפסקה אצל ויחנו שם היא לציין סוף הג' עליות של מנחת שבת וב' וה' שהרי אין עד ויחנו שם אלא ט' פסוקים עכ"ל.

הרב דוד יצחקי שליט"א טועה בזה כי מצינו בקריאת פורים בפרשת עמלק שאין בה אלא ט' פסוקים ובכל זאת לא הוסיפו חז"ל פסוקים לא מלפניה שאינו מאותו הענין ולא לאחריה כי שם נגמר הענין. ובכן גם בפרשת מסעי קבעו שם הקובעים בספר תקון יששכר משום איזה סיבה שנודע להם להפסיק (שם פסוק ט') תמרים ויחנו שם לסוף ט' פסוקים. ועוד גם רשימת הגאונים שהביא התקון יששכר אין בה כי אם תשעה פסוקים. ועוד הרי נהגו בכל תפוצות ישראל להדפיס שני אחר ויחנו על ים סוף (שם י') ולא כשיטת הרשימות המובאות בתקון יששכר. וכן מביא הרב דוד יצחקי שליט"א בעצמו בשם החכם ר' וואלף היידנהיים מרדלהיים מחומש מאור עינים (וכן מצאתי גם בהוצאה שלי ממחבר זה) ועוד היום משתמשים בו כל יוצאי גרמניה.

ג. הרב דוד יצחקי שליט"א טוען שציון לשני אינו לציין למנחה בשבת ולב' וה' כיון שר' וואלף היידנהיים בחומש מאור עינים הדפיס שני אחר ויחנו על ים סוף וז"ל שוב ברור שהכוונה לשחרית דשבת וכן"ל עכ"ל.

אצלי עוד אין זה ברור כלל. כי מצינו בפרשת דברים ציין ר' וואלף היידנהיים בחומש מאור עינים את ההפסק שני אחר הפסוק כאשר דבר לכם (דברים א' י"ב). וידוע שציון זה רק למנחת שבת וב' וה' כי בשבת מפסיקים בפסוק שלפניו ככוכבי השמים לרוב (שם פסוק י"א). אכן בספר שערי רחמים על השער אפרים כתב (שער ז' אות כ"ו) שגם הוא סובר שאין לומר שסימן לשני הוא למנחה בשבת וב' וה' וז"ל במאי נפקא מיניה אם יקרא יותר או עד כאן עכ"ל. אמנם אין זו טענה כלל כי גם בשאר פרשיות יש לומר כן ובכל זאת יש לנו קבלה מקדמונים לקרא עד שני מלבד כמה פרשיות שמאריכין בהן כגון כי תבא נצבים וילך האזינו וזאת הברכה או מקצרים בהן כגון בראשית וכי תשא ובקצת פרשיות יש גם מחלוקת מנהגים כגון נשא וגם מצאתי מנהג בירושלים שקוראים בראשית עד סוף יום חמישי אם חל קריאה זו ביום חמישי וזהו כשחל שמיני עצרת להיות בשבת וברוב העולם קוראים רק עד יום שלישי גם בשני וגם בחמישי וכן בשבת למנחה.

ועוד יש לי להביא ראיה אחרת לסתור את דברי הרב דוד יצחקי שליט"א שאין לבנות הלכות מצינו הנמצאים בחומשים שלנו כי בפרשת וזאת הברכה שקוראים בני ארץ ישראל בשמיני עצרת שחל להיות בשבת (והוא שמחת תורה להם) אז הם מפסיקים שם בפסוק ישא מדברותיך (שם ל"ג ג') אף על פי שבכל החומשים ציינו שני בפסוק ועזר מצריו תהיה (שם פסוק ז') כדי שיהיה להם שבעה קרואים לשבת (עיין בספרי שו"ת בית אב"א סימן רל"ג שהארכתי שם בענין זה). וכן בפרשת בראשית הציון לשני יש מפסיקים בפסוק ואחות תובל קין נעמה (בראשית ד' כ"ב) ויש מפסיקים בפסוק לקרא בשם ד' (שם פסוק כ"ו) וכן בפרשת ויגש יש מפסיקים בפסוק ואכלו את חלב הארץ (שם מ"ה י"ח) ויש מוסיפים במקומו להפסיק בפסוק הביא אתו מצרימה (שם פסוק ז') וכן בפרשת תרומה יש מפסיקים לשלישי במעשה השלחן בפסוק לחם פנים לפני תמיד (שמות כ"ה כ"ט) ויש מפסיקים במעשה המנורה בפסוק אשר אתה מראה בהר (שם פסוק מ'). הרי לך כמה ראיות שאין לסמוך על הציונים להפסקת הפרשיות כאילו הם חרותים על לוחות אבן. [וגם עיין בתקון יששכר לפרשת בראשית שאין זה כמנהגנו].

ד. הרב דוד יצחקי שליט"א טוען עלי מנין לי לקבוע שכן נהגו בכל תפוצות ישראל וז"ל לא אדע איך קבע ולי פשיטא שרוב בתי כנסיות נוהגים אחרי הנדפס בחומש עכ"ל.

וקשה לי מנין ידוע למעכ"ל שכן הוא ברוב בתי כנסיות בעולם הרי ודאי מע"כ יושב באהלה של תורה ואינו יוצא לבתי כנסיות בכל העולם ובפרט להיות שם בשבת פרשת מסעי כשהיא נפרדת ממטות. בכל זאת אגלה לו את סודי איך קבעתי זאת. כן נהג בעל קורא

מומחה תלמיד חכם מיוצאי גאליציא ר' משה שכטר ז"ל ששימש בקודש בבית הכנסת שלי בנוא יארק וגם שמעתי רב מובהק ומפורסם ליטאי בבארא פארק הרב ר' דוב גאביאוו ז"ל בקהלת שומרי אמונה שהיה בעל קורא בביתו של החזון אי"ש ויבדל לחיים שאלתי גם את פי מרן הרב רבי אברהם יהושע העשיל ביק שליט"א אב"ד דק"ק מזבזו שהוא מיוצאי רומניא שכן הוא נוהג וכן נהג אביו זצ"ל ושלשתם משלש מדינות נפרדות והם קראו במסעי בלי להפסיק במ"ב מסעות וחילקו את הפרשה בין שלישי לרביעי לשתים. ולאחרונה באה תחת ידי סידור שער יששכר שהוא על פי נוסח מנהגי האדמו"ר ממונקאטש מרן הרב ר' חיים אלעזר ראבינאוויטש זצוק"ל בעל מחבר שו"ת מנחת אלעזר ושם נמצא בסדר קריאת התורה שקורין בשבת למנחה ובשני וחמישי (דף רמח: עד רס"ג:) וכתב שם בהגהת שוליים תחת הקריאה לפרשת מסעי (דף רנו:) וז"ל בפרשת מסעי כשקורין מ"ב מסעות אין להפסיק באמצע בין בשבת בין בחול עכ"ל. והוא מביא שם הקריאה לשבת למנחה ולשני וחמישי את כל הקריאה במלואה מראשית הפרשה ואלה מסעי (במדבר ל"ג א') עד והיו תוצאותיו הימה (במדבר ל"ד ה'). הכהן קורא עד אבל השטים בערבת מואב (שם ל"ג מ"ט) והלוי קורא משם עד את הארץ לרשת אותה (שם ל"ג נ"ג) והישראל משם עד והיו תוצאותיו (שם ל"ד ה').

אכן מנהג זה הוא רק לאנשי מונקאטש שהם מאריכים את הקריאה לשבת למנחה וגם לשני וחמישי כדי לא להפסיק במ"ב מסעות אבל אין נוהגין כן בשום מקום. אמנם מה שהם נוהגים לעשות כן בקריאת התורה בשבת בבוקר נכון הוא וכן נוהגים בכל ערי אונגארן וכן נפוץ מנהג זה בכל תפוצות ישראל.

וגם שוחחתי בנידון זה עם בעל קורא במנין לייקוואו"ד בבארא פארק הרב ר' אברהם צבי קושנר נ"י וגם הוא נוהג לקרוא את פרשת מסעי בשבת בבוקר בלי להפסיק במ"ב מסעות והרי רוב מתפללים שם הם בני תורה בנוסח יוצאי ליטא. ועל שאלתי מנא ליה המקור למנהג זה ענה ואמר שמצא בתקון הידוע ישן נושן תקון בארדיטש ובפרשת מסעי שם נמצא סימן לשני לאחר כל המסעות ולא כמו בדפוס שלנו. ואין לנו הזדמנות כעת להשיג תקון זה.

ועוד שאלתי לכמה בעלי קריאה ומצאתי בהם שהסכימו לזה אבל רובם ככולם לא זכרו מנהג זה כי קריאה זאת לא שכיחא. אמנם נזכרתי בדברי האדמו"ר מראדזין זצוק"ל כאשר שח עם הישועות מלכו שיסכים אתו להחזיר את מצות תכלת ליושנה אמר הישועות מלכו האריך אני יכול להסכים הרי אין העולם נוהגים כן. ענה האדמו"ר ז"ל ואמר מי העולם הלא אתם ואני ואם אנו נסכים ממילא זה יהיה מנהג העולם. וכעין זה כתבתי בתשובתי ואין לבנות על אלה שמסתכלים בחומש לבד ואינן יודעים בכלל את דברי המגן אברהם ויסודות הצרור המור ובטח גם לא התקון יששכר וברור אצלי שלומדי התורה ודאי עושים כן אכן יש עוד לברר אצל זקני הדור שהם בקיאים במנהגים אלה ואין להסתמך על המון העם.

ה. הרב דוד יצחקי שליט"א טוען שהמגן אברהם אינו פוסק כצרור המור אלא שאינו מסתייג ממנו וז"ל על כל פנים זה ברור שהפסק העליות באמצע המ"ב מסעות הוא קדום מאד לפני בעל צרור המור והמפסיקים לא חששו שלא להפסיק מפני רמז שם מ"ב כי מניעה זו אין לה שום יסוד בחז"ל והפוסקים הקדמונים גם המגן אברהם [והמשנה ברורה] לא הציג דברי צרור המור כפסק מוחלט אלא העתיק חידוש דבריו בלי להסתייג מהם, עכ"ל.

מנא ליה להרב דוד יצחקי שליט"א שהמגן אברהם אינו מביא את דברי הצרור המור כפסק הלכה אלא לדרוש בלבד. ולמה מביאים אותו השערי אפרים והערוך השלחן והמשנה ברורה בלי שום הערה. ועוד מנא ליה שלא היתה לבעל הצרור המור שום קבלה בזה מרביתו וממקורות שאינם ידועים לנו. בטוח אני באלה שהצרור המור לא בדה מנהג זה מלבו והני אשלי רברבי לא היו מביאים אותו אם לא שהיה לו מקור לזה. האם יש לנו מושג מי הוא הצרור המור שהוא מתקופת הראשונים והאריך נעזר פניו לבטלו בסתם סברות. חכמים הזהירו בדבריהם. ומנא לן שהמקורות של התקון יששכר קדמו לאלה שבידי צרור המור.

והנה ספר התקון יששכר היה לעיני המגן אברהם כי הוא מביא את דברי התקון יששכר באותו סימן שפסק כצרור המור במ"ב מסעות שבפרשת ואלה מסעי. עיין שם במגן אברהם (סימן תכ"ח ס"ק ו' בא"ד) וז"ל ואם הוא במעוברת מפרדין מוטות ומסעי (ע"ה רי"ט ח"ב סימן ד' ותיקון יששכר וע"ש דף פ"ט) עכ"ל. וכיון שלא הביאו בנידון דידן שנמצא רק שלשה ס"ק אחריו סימן הוא שאינו פוסק כתקון יששכר בזה אלא דוקא כצרור המור. וכן מביא נמי את התקון יששכר בעוד כמה מקומות אף על פי שאינו פוסק כמותו כגון בהלכות קריאת התורה (סימן קל"ז ס"ק ז') וז"ל פרשיות המועדים. ובתיקון יששכר כתוב דדינן כשבת ואין נוהגין כן (כ"ה) עכ"ל.

ו. הרב דוד יצחקי שליט"א טוען שקריאת פרשת מסעי כשהיא נפרדת ממטות היא מילתא דלא שכיחא.

אמנם בארץ ישראל קריאה זו יותר שכיחא מבתפוצות. אכן מלבד זה הרי טועה הרב דוד יצחקי שליט"א גם בזה כי גם כשמטות ומסעי הן מחוברות הכל מקפידים לקרוא עם הרביעי ממטות עד שלישי במסעי כדי לא להפסיק במ"ב מסעות ואם כן קריאת מ"ב מסעות בלי הפסק מלתא דשכיחא היא ממש בכל שנה גם במחברות וגם בנפרדות ואף שקריאת פרשת מסעי לבדה היא מלתא דלא שכיחא אבל קריאת מ"ב מסעות שכיחא היא.

ואין לומר שבמחברות אין מפסיקים בשני שהרי אנו מוצאים כן בחיבור ויקהל עם פקודי שקורא הרביעי מויקהל עד שני בפרשת פקודי וכן בחיבור פרשת אחרי עם קדושים שקורא הרביעי מפרשת אחרי מות עד שני בקדושים וכן בחיבור חקת עם בלק שקורא הרביעי מפרשת חקת עד שני בפרשת בלק אכן בשאר המחברות תזריע מצורע בהר בחוקתי ונצבים וילך אינו כן. ז. הרב דוד יצחקי שליט"א פוסק שם וז"ל ועל כן פשוט דעביד כמר עביד כמר עביד עכ"ל.

אכן לדידי אין זה כל כך פשוט ויש לדון איך להתנהג אם יש בר מצוה בפרשת מסעי ורוצים לכבד את המשתתפים בשמחה בעליות לתורה אז לדידי אין להרבות בעליות תוך מ"ב מסעות אמנם לדעת הרב דוד יצחקי שליט"א שהרי אם מפסיקים בהן בשני למה לא יפסיקו לעוד עליות במ"ב מסעות. וזה שייך לאו דוקא כשפרשת מסעי נפרדת ממטות אלא גם אם מטות ומסעי הן מחוברות כי במטות יעלו רק שלשה והרביעי מחבר מטות ומסעי ובפרשה השניה למסעי כבר מותר להרבות בקרואים (עיין שערי אפרים שער ז' אות כ"א).

אברהם ראפפארט

תגובה: אור ישראל גליון לו תמוז תשס"ד עמ' רלח בענין הפסקה במ"ב מסעות, ובענין עליית שני בשבת פ' דברים

לכבוד מערכת אור ישראל שלו' וכטו"ס,
בהקשר למאמר הרב אברהם ראפאפארט שליט"א בענין קביעות סוף הקריאה לעולה הראשון בפרשת מסעי בגליון כה [שנפרדו בשנת תדש"ס ותיינה נפרדות בשנת תשס"ה¹ כן צריך לתקן במאמר] בענין המג"א סי' תכח בשם הצרור המור שלא להפסיק באמצע המ"ב מסעות, וכמענה לתגובתו בגליון לה הנני להבהיר הדברים יותר.

כבר הבאתי במכתבי מאז בגליון כ"ו שבשתי רשימות קדמוניות של חילוקי העליות שתקון יששכר, שקדמו הרבה לצרור המור², עליית השני הוא באמצע המסעות³, ושכן הוא במנהגי פרנקפורט "נוהג כצאן יוסף" ובכל החומשים המצויים. ושוב מצאתי שכן הוא גם ברשימה שבסוף מחזור רומניא ויניציאה רפ"א דף תסו ע"א ובמנהגות וורמייזא לר"י קירכום עמ' רצא ומנהגי וורמייזא לרבי יוזפא שמש ח"ב עמ' ריב. והנה רובא דרובא של העולם מחלקים העליות ע"פ הרשום בחומש, ואינם בקיאים בדברי המ"א בשם צרור המור - וגם מהידועים ממנו, בודאי הרבה אינם משגיחים אלא בחומש דמסתמא הכי נהיגי - ועל כן בודאי שא"א לומר שהעולם נוהג איסור להפסיק במ"ב מסעות. וכן כתב ב"מנהג ישראל תורה" כרך ב' עמ' קפט לס' תכ"ח, שמנהג העולם שלא להקפיד בזה אפילו בשבת. וא"כ המפסיק יש לו די והותר על מה לסמוך אפילו לכתחילה, והנה להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם. ולעצם הנידון היה די בזה.

ואע"פ שפשוט מאד שאין נדנוד של איסור בהפסקה במסעות, מ"מ אציג ראייה ברורה שאין כאן איסור. הנה בני מערבא דמסקי לדאורייתא בתלת שנין (מגילה כט:), חילקו קריאתם על פי הסדרים⁴ [הנדפסים בתנ"ך קורן ותנכ"י ר"מ ברויאר ע"פ ספר בן-אשר], והסדר הראשון בפרשת מסעי מקביל בדיוק לקפיטל ל"ג. וכיון שאי אפשר למצוא ז' עליות בלי להפסיק גם באמצע המסעות, א"כ מבואר שבני מערבא התיירו להפסיק באמצע. ובלאו הכי ברור שאף צרור המור עצמו לא התכוין לאיסור, אלא שלרוב גדולתו וקדושתו שכל מעשיו מדודים במשקל ובמנין כנגד ענינים נשגבים וכוונות עמוקות, הרגיש פגם בשם מ"ב אם יפסיק במסעות המכוונות נגד מנין אותיותיו. וזה פשוט שהרי עמודי ספרי תורה שלנו עשויים במ"ב שיטין כנגד המ"ב מסעות, כמבואר במסכת סופרים פ"ב ה"ו - ואע"כ מותר להפסיק באמצע העמוד. וכן מותר להפסיק ולהוסיף זכרנו לחיים ותפלת טל וגשם באמצע ברכת אבות, אע"פ שמבואר בסדור רוקח ושאר קדמונים שיש בה מ"ב תיבות כנגד שם מ"ב, ובזה שמוסיף באמצע מקלקל ה"כנגד". ועי' כף החיים סי' נא סוף סק"ז ושו"ת רב פעלים ח"ג סי' ה' בשם הפרי עץ חיים, שאין להוסיף פסוק מזמור שיר חנוכת הבית לדוד מכיון שמקלקל מנין התיבות כנגד הוי"ה ואדנות. [וסדורי אשכנז וספרד (חסידי) לא חששו לזה] - ופשיטא שאין בזה איסור אלא "ענין" בלבד. ודוד המלך בעצמו הוסיף הפסוק לצורך הענין, וכן בשיר של יום לחנוכה גם לפרי עץ חיים אומרים אותו. וכן אין איסור להפסיק בעליות באמצע פרשת שמיני, אע"פ שמנין פסוקיו הם צ"א כנגד הוי"ה ואדנות. ואכמ"ל יותר בזה.

גם פשיטא שהמג"א לא ראה חלוקות העליות שבתקון יששכר בעת העתיקו דברי צרור המור⁵ - ואילו התכוון לפסוק נגדן היה מוסיף "דלא כתקון יששכר".

בדבר אחד תפס עלי הרב אברהם ראפאפארט שליט"א כהוגן, והיינו דנשמט ממני שבתקון יששכר מבואר שגם בב' וה' קוראים רק ט' פסוקים. ובאמת שבנוהג כצאן יוסף כבר צווח נגד הסדורים העושים כן שהוא נגד דינא דגמרא ושו"ע סי' קלז ס"ד, [ולא עלתה על דעתי לבדוק שוב בתקון יששכר] - ועל זה סמכתי בהוכחתי. ושוב מצאתי בתקון רבינו תם שבמחזור ויטרי, שיש פרשה סתומה אחרי ט' פסוקים, ובודאי היתה שם פרשה לפני בעל הרשימה, ולכן החשיבה כסליק ענינא שם. ובאמת מכיון שנתפשטו בכל כלל ישראל פרשיות הרמב"ם שאינו מונה שם פרשה, כבר ביטלו הסדורים מנהג זה [וכמבואר במנהגי וורמייזא ח"א עמ' ריב בהגה] - וקוראים השלישי בחול עד סוף י' פסוקים. וגם מזה ראייה שרשימת התקון יששכר עתיקה מלפני שנהגו הכל כהרמב"ם [עי' בתקון יששכר דף עט ע"א ודף סג ע"ב]. ושמע מינה שבעליית שני דמסעי גופא, שינו החומשים והסדורים שיהיה כדין - ואע"כ לא העבירו שני לאחר המסעות. וא"כ שלא בצדק הטיל ספקות בסמכות חילוק העליות שבחומשים. ואכמ"ל.

שני בפרשת דברים

לא מצאתי לנכון לענות לשאר טענותיו נגדי, שכל קורא יוכל לשפוט למראה עיניו בינינו. אך במה שכתב ששני בפרשת דברים אחרי כאשר דבר לכם ידוע שציון זה הוא רק למנהג וב' וה' כי בשבת מפסיקים בפסוק שלפניו ככוכבי השמים לרוב. עכ"ל. דבריו תמוהים, שהרי בכל הרשימות הנ"ל מפורש שכהן קורא בשבת עד כאשר דבר לכם. ובלקט יושר או"ח עמ' 109: "לפ' אלה הדברים רוצה הקורא להניח פ' הראשונה ככוכבי השמים לרוב, ואמר [בעל תרומת הדשן] הוי מסיים כאשר דבר לכם. ואמר בנו איך שייך להתחיל בפורעניות כגון איכה, ואמר כן שמע מרבו מוהר"ר אהרן זקצ"ל כדי להקדים איכה של משה קודם איכה של ירמיה". עכ"ל. ובודאי כוונתו ע"פ המדרש [איכה רבתי בפתיחתא סי' יא]: "רבי יצחק פתח תחת אשר לא עבדת את ה' א'לקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל ועבדת את אויביך וכו'... אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה [פ'] היה מתקיים בכם (יפה ענף) איכה אשא לבדי, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים

¹ שנפרדות בקביעות החא והשג בחו"ל, ובנוסף בקביעות בשז וגכז בא"י [דהיינו שנות תשנ"ב, תשנ"ה, תשע"א, תשע"ד].
² צרור המור נדפס בשנת רפ"ב-ג', ותקון יששכר כבר נשלם בשנת ש"ה [כמבואר בדף לב:]. ובעל תקון יששכר כתב על הראשון שהוא קונדריס ישן ומחסו לגאונים, והשני מייחסו ל"ראשונים ז"ל". על כן בודאי קדמו הרבה לצרור המור. ודברי הרא"ר שליט"א שייחסו גם דבריו לגאונים אינם אלא דברי נביאות.
³ ואע"פ שהעיר והשיג בכמה מקומות על שתי הרשימות, מ"מ כאן לא מצא פגם, אע"פ שדרש וחקר הרבה בענינים אלו, והיה בקי במנהגים. הרי בודאי לא מצא בכל הדרישות וחקירות שלו, שיש סיבה מספקת להקפיד שלא להפסיק במ"ב מסעות, ואם ידע על מנהג כזה לא אישר אותו.
⁴ כמפורש בחיבור הקדמון מאד מחברת התיג'אן כמועתק בספר אבן ספיר חלק ב' עמ' רכח. ועי' במבוא הרד"ל לפסיקתא רבתי הערה ב' שכיון לזה מדעתו. ועי' בים של שלמה בסוף בבא קמא בחיבור הגאונים חילוף המנהגים שבין בני ארץ ישראל לבין בני בבל בחילוק המ"ז שבני ארץ ישראל הש"ץ קורא הסדרים, עי' באוצר הגאונים לברכות, התשובות סי' לו ובהערה ה'. וכבר נתגלה חלוקת הקריאות של בני מערבא ע"פ הסדרים עם המדרשים כגון "אגדת בראשית", סדר ההפטרות וסדרי הפיוטים הערוכים על סדר קריאתם. (עי' ספר שנה "אסופות" הוצאת יד הרב נסים כרך י"ד ירושלים תשס"ב במאמר ר' בנימין לפלר [וע"ש עמ' קע והערה 60]). ואכמ"ל.
⁵ במכתבי בגליון כ"ו היתה כוונתי שהמ"א העתיק חידוש דין דמילי דחסידותא בשם צרור המור, אבל לא נתכוון לפסק מוחלט, אך גם לא הסתייג ממנו. ולכן לא כתב הדין בסתם והודיע בסופו מקורו בצרור המור, כדרך שהוא עושה כשמעתיק פסק מוחלט ומוסכם בעיניו. ואכמ"ל בדוגמאות.

איכה ישבה בדד". וכוונת המדרש שאיכה של משה הוא לשון תמיה, איך אשא לבדי עם כל כך רב, והוא ברכה של רבוי כלל ישראל (ע"פ יפה ענף איכה רבתי פ"א ס"א ע"ש). וזהו טעם רבי אהרן, שאנו קוראים דברים קודם ת"ב כדי להקדים איכה של משה לאיכה של ירמיה לסימן טוב [כעין מה דאיתא בברכות נו ע"ב]. הרי שאין איכה של משה של פורעניות אלא דבר טוב וראוי להתחיל העלייה השניה ממנו. וסתמא כפירוש שזהו גם כוונת השני שבחומשים המצויים. אלא שבדורות האחרונים החלו לייחס לאיכה זו זכרון פורענות, והתחילו לנגן הפסוק בניגון איכה.

ז. 'צין'

בענין הפסקה במ"ב מסעות, ובענין עליית שני בשבת פ' דברים

השנה שוב פרשת מסעי נפרדת, ולכן ראיתי לנכון לציין המשא ומתן בענין הפסקה במ"ב מסעות שנתפרסם בגליונות אור ישראל. ראה גליון כה תשרי תשס"ב עמ' קפח-קצ במאמר הרב אברהם ראפאפארט שליט"א מברוקלין. תגובתי בגליון כו כסלו תשס"ב עמ' רנב. תגובת הרב אברהם ראפאפארט בגליון לה ניסן תשס"ד עמ' רמט. תגובתי בגליון לו תמוז תשס"ד עמ' רלח-רמ. ושוב הגיב הרב אברהם ראפאפארט בגליון לז עמ' רלט - רמג. ולא מצאתי תועלת להמשיך ולהתווכח עמו על מסקנתי שאין נדנוד איסור בהפסקה במ"ב מסעות והנה לישראל... - אלא הנחתי לקוראים שישפטו בינינו.

נשלח לאור ישראל אייר תשס"ח ע"כ מהרב דויד יצחקי נר"ו מה שהוספתי על דברי הרב בעמודים הבאים.

א"ה. אני מודה בזה לרב ד' יצחקי על דבריו המאלפים והמחכימים.

יש כאן כמה חידושים, בחומשים הרגילים מסומן 'שני' אחרי על-ים-סוף כלומר הפסוק העשירי. התיקון יששכר מעיד על מנהג קדום שגם בשני וחמישי קראו רק עד הפסוק הקודם כלומר רק תשעה פסוקים. מנהג אשכנז מערב המובהק גם בדורנו לקרוא לכוהן בשבת עד הפסוק הקודם, וכן בלוח המנהגים הנלווה אל 'ירושתנו'.

בארץ ישראל: בקריאת התורה כהן קורא עד 'ויחנו שם'.

ההסבר שלפי רבנו-תם יש פרשה סתומה אחרי פס' ט, אינו מתרץ לגמרי. ראה למשל בפרשת לך-לך, הפרשה הראשונה בת תשעה פסוקים. לא חילקה בין שלושת העולים, אלא בין הכוהן ללוי, והישראל קורא כמה פסוקים אחר-כך. בספר ויעמוד פינחס של הרב פינחס מוסבי נר"ו הרב של רמות ד' העתיק מהספר תיקון יששכר. בפרשת לך לך ממשיך כמה פסוקים כאמור. אולי נהגו כמנהג הספרדים בקריאת פורים שהיא בסוף בשלח פרשת תשעה פסוקים שהקורא חוזר על הפסוק האחרון להשלים. אבל כנראה אין הסבר אחר.

על עצם הויכוח, הרי ברור הוא שהמנהג הנפוץ והידוע שאין חוששים להפסיק בין המסעות. ייתני ליה לרב רפפורט נר"ו על שבשני וחמישי מניח למנהג קריאת עשרת הפסוקים, כי גם על זה יש חולקים. לוח מנהגים ודקדוקי קריאה על פי מנהגי חב"ד מאת הרב יעקב יעקובוביץ נר"ו.

כשפרשת מסעי נפרדת קוראים במנחת שבת שלפני' ובשני וחמישי ללוי עד סוף פרשת המסעות (לג, מט), ולשלישי מ"וידבר ה'...בערבות מואב" עד "לרשת אותה" (לג, נ-נג). ובשבת פרשת מסעי קוראים לכהן עד סוף פרשת המסעות (לג, מט), וללוי מ"וידבר ה'...בערבות מואב" עד "לרשת אותה" (לג, נ-נג) (התקשרות). אין מנהגנו לשנות את הנגינה בפרשת המסעות.

העניין שלא להפסיק במסעות גובר על טירחא דציבורא. דבר זה נהוג רק בקהילות חב"ד, והם מסתמא מוחלים על הטירחא.

אבל שמעתי על תופעה (שיש להניח שהייתה יותר נפוצה לפני עשרות שנים), שמישהו מחב"ד מחליט 'לזכות את הרבים' ו'להציל' אותם מחלוקת השם, ומתנדב (גם מרפקים יכולים לעזור) לקרוא בשביל הציבור בשבת במנחה ושני וחמישי, כשלפחות חלק מהציבור ממחר לסעודה שלישית או לעיסוקם אחרי התפילה, וקורא ללוי על סוף המסעות. במקרה כזה מסתבר שמותר ללוי לברך ברכה אחרונה באמצע דברי הקורא, ואת המשך הקריאה יעשה אדם אחר...

אין ספק שזה נוגד את הקו המנחה של חסידות חב"ד להמנע ממריבות וממחלוקת. מה טוב ומה נעים היה להחזיר עטרה ליושנה ולהפסיק לכוהן אחרי תשעה פסוקים, אבל רגילים להפסיק לכוהן במקום סוף הקריאה של שבת במנחה ושני וחמישי. בהרבה קהילות מצויים מהדרים ש'מהיות טוב' רוצים לקיים את דברי צרור המור, ולרוב הקורא נעתר להם, או שהוא עצמו מה'מהדרים'. והכוהן קורא את כל המסעות.

<<<יתכן שאם יקראו את הכתוב כאן יראו שאין כאן הידור, אלא עקירת מנהג קדמון.>>>

ויש לציין נקודה נוספת, דווקא הקהילות ההולכות לפי דרך הקבלה מעדות המזרח והמערב, אינם חוששים כלל לדברי צרור המור, ומשום מה קהילות שבכל דבר אין להם עסק בנסתרות (אולי מלבד אמירת בריך שמיא בהוצאת ספר-תורה) דווקא הם מהדרים בזה.

מנהג תימן להמשיך ולקרא גם פס' יא, אע"פ שמנהגם בדרך כלל לצמצם ככל האפשר במספר הפסוקים במנחת שבת שני וחמישי.

יוסף אומץ מהדורה חדשה עמ' קנ, ראיתי לנכון להביא את דברי היוסף אומץ מהדורה מכוון שלמה אומץ – שעלבים. **תקטז.** בשני וחמישי ומנחה בשבת צריך שלא תהיה הפרשה שקורין לשלושה העולים לספר תורה פחותה מעשרה פסוקים⁷⁵. לכן פרשת ואלה מסעי שמסיימין ברוב הסדרים והתפילות⁷⁶ בשבעים תמרים ויחנו שם, הוא שלא כדין, וצריכים לסיים ויחנו על ים סוף, וכן הוא בתפילות דפוס פולין⁷⁷. ונראה לי שמפני שרוב השנים מטות ומסעי מחוברין⁷⁸, ונמצא שאין קוראין פרשת ואלה מסעי לשלושה רק במיעוטא דהשנים, לא עלה דבר זה במחשבת הראשונים ז"ל⁷⁹.

75 שו"ע סי' קלז סע' א.

76 סידורים.

77 וכ"כ במנהגי ורמזא לר"י שמש סי' קיח בהגה ובחלק ב עמ' ריב-ריג. ובמנהגי ורמזא לר"י קירכום עמ' רצא הוא עד "ויחנו שם".

78 ראה בה"ל סי' תכח ד"ה במדבר.

79 יותר ברור הנוסח בכת"י ב': "לכן לא דקדקו קדמונו בקריאתה".

מה שבכל זאת אפשר להליץ וללמד זכות, ידוע שהגר"א ז"ל ערער על עצם חלוקת העליות הנפוצה. לדעתו צריך להשתדל להפסיק במקום פתוחה או סתומה או במקום שמסתבר יותר להפסיק. הרי שאם יש שיקול חשוב אין צריך לנהוג כחלוקה המקובלת ועדיף להפסיק במקומות יותר מסתברים, הרי אולי גם כאן מסיבות קבליות לקבל את דעת צרור המור.

ידידנו בעל תורת הטעמים הרחיב על זה בגליון מסעי עו.

❖- הלכה ומנהג ❖

נוהגים שלא להפסיק בקריאת מ"ב מסעות, אלא קוראים את כולם לעולה אחד*, ודוקא בשבת שחרית, אך במנחה בשבת

הערות

* בספר צרור המור כתב שמ"ב המסעות מכוונים נגד שם בן מ"ב אותיות, ולכן אין לחזן להפסיק בהם בקריאת הפרשה, אלא לקרוא את כולם לעולה אחד.

ובמגן אברהם (סימן תכ"ח סק"ח) הביא דבריו, ובעקבותיו הביאוהו האחרונים, אליה רבה (סימן קל"ח סק"ד), דרך החיים (דני וסדר הקריאה סק"ב), שערי אפרים (שער ד' סעיף כ"ה), קיצור שולחן ערוך (סימן ע"ח סעיף ד'), משנה ברורה (סימן תכ"ח סק"א), ערוך השולחן (סימן קל"ח סעיף ד', וסימן תכ"ח סעיף ו'), כף החיים (שם אות ל"ט), קצות השולחן (בדי השולחן סוף סימן פ"ד), וכן כתב האד"ת (תפלת דוד עמ' ר"ג), וכן בנימוקי אורח חיים (סימן תכ"ח). וכן מנהג הפרושים בארץ ישראל (כמבוא בלוח לא"י להגרים"ט).

אמנם, חלק מהאחרונים (מגן אברהם, אליה רבה, משנה ברורה) רק מביאים את דבריו בשם אומרים שבצור המור כתב שאין להפסיק במסעות, וכיון שרק הביאו שיש מי שכתב כן, אין הכרח שפסקו כמותו, אלא יתכן שהביאו את חידושו בלא הסתייגות להודיע שיש מי שכתב כן, שהרי כלל בידיו שפוסק שמביא תשובת איזה רב בספרו, אין להכריח שכן דעת המחבר מדקבעה בספרו (שדי חמד, כללי הפוסקים, סימן ט"ז סעיף מ"ד).

ובפשוט נראה שגם כוונת צרור המור היא שעדיף שלא להפסיק במסעות משום שהם מכוונים נגד שם מ"ב, אך לא שיש איסור מעיקר הדין להפסיק בהם (כמו בקלות או בשמנה פסוקים אחרונים שבתורה שאסור מדינא לפסוק בהם, כמבואר במגילה ל"א ע"א, ובשו"ע או"ח סימן תכ"ח סעיף ו'). וא"כ במקום צורך (כגון שיש הרבה חיובים) אפשר להפסיק בהם.

אך מדברי השערי אפרים נראה שגם לצורך אין להפסיק בהם, שכתב: מ"ב מסעות שבפרשת מסעי אין להפסיק בהם ואחד קורא אותן, וכן עשרת הדברות שבפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן אין מפסיקין בהם, וכן אין להפסיק בשירת הים, ואין לשנות אפילו במקום שיש חיובים הרבה. עכ"ל. ומשמע שמה שכתב שאין להפסיק קאי גם על מ"ב מסעות. וצ"ע בזה.

² כן כתב בספר נוהג כצאן יוסף (עמ' רמ"ה), ובערוך השולחן (סימן תכ"ח סעיף ו'), ובקצות השולחן (בדי השולחן סוף סימן פ"ד), וכן משמע בשערי רחמים (שער ד' סק"ו).

וכתב בנוהג כצאן יוסף הטעם, שדוקא כשרוצה לקרוא את כולם אז אין פוסקים בהם, אך בשני וחמישי ובשבת במנחה, שאינו קורא את כולם, אין קפידא בזה.

ואכן המנהג ברוב הקהילות שבשני וחמישי איז מקפידים בזה. ורק בשבת שחרית נוהגים לא להפסיק בהם.

³ בנימוקי אורח חיים (סימן תכ"ח) כתב שאין נפקא מינה בזה בין שבת לחול, וגם בחול יש לקרותם לאחד, והעולם לא נהגו כן, ומנהגינו כאשר ראיתי מאזמור"ר הקדוש זי"ע (בעל ה"דרכי תשובה) מפה"ק גם בחול ובשבת מנחה קרא להכהן כל המ"ב מסעות ואח"כ להלוי וישראל לכל אחד ג' פסוקים. עכ"ד. וכן הוא מנהג מונקאטש ומעט קהילות נוספות.

ובשני וחמישי אין נוהגים להקפיד בזה², ויש המקפידים גם בזה³. ויש להסתפק האם רשאי להפסיק לפני הפסוק 'ויסעו בני ישראל מרעמסס' או לא, ויש שלא נהגו בזה כלל ומפסיקים בקריאת המסעות⁴.

'ויסעו בני ישראל מרעמסס', ולכן יתכן שמה שכתוב בפעם הראשונה 'ויסעו מרעמסס' אינו נחשב כחלק מהמסעות, אלא הוא תיאור יציאת מצרים (ולכן ג"כ לא כתוב שם להיכן נסעו).

אך יש לדון בעצם מנין המסעות, שהלא במנין המסעות אין מ"ב מסעות אלא מ"א בלבד, שנסעו ממ"א מקומות, ויש מי שכתב (דברי קהילות עמ' 104, שערי רחמים שער ד' סק"ו) שכיון שכתוב פעמיים בפרשה שנסעו מרעמסס נחשב כשני מסעות גבי מנין המסעות, ולכן חשיב מ"ב מסעות. ולפי זה לכאורה אין להפסיק אחר המסע הראשון מרעמסס, שהלא הוא חלק ממנין המ"ב מסעות. אך קשה קצת מדוע מסע זה יימנה פעמיים במנין המסעות אחר שהוא מסע אחד החוזר על עצמו. ובאמת כתב הפרישה (יו"ד סימן ע"ה סק"י, והביאו בשערי רחמים שם) טעם אחר מדוע חשיב מ"ב מסעות, משום שמונים את המקומות האמורים בפרשת המסעות, ולא את המסעות עצמם, ולכן גם מקום חנייתם האחרון מצטרף למנין המסעות והוא מ"ב מסעות, וכמו שכתב רש"י (שמות מ"ה ל"ח) שמקום חנייתם אף הוא קרוי מסע. ולפי זה המסע הראשון לרעמסס אכן אינו כלול במנין המסעות, ואפשר להפסיק אחריו.

אך עדין יש לדון בזה, שבתרגום יונתן (שמות י"ט ד', בפסוק 'וַאֲשָׁא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשִׁרִים', וכן זה איחא שם במדבר שכל טוב) כתוב שבליל פסח נסעו ישראל על כנפי נשרים למקום בית המקדש ושם עשו הפסח, ובאותו לילה שבו לרעמסס. וכתב בספר 'ראשי בשמים' שלפי זה המסע הראשון לרעמסס האמור כאן קאי על מסע זה לבית המקדש, ובכך ניחא מדוע כתוב פעמיים שנסעו מרעמסס, שהראשון הוא המסע לבית המקדש והשני הוא המסע למדבר, ולכן בפעם הראשונה לא כתוב שנסעו לסוכות.

ולפי זה נראה שבתרגום יונתן אין מקום חנייתם האחרון כלול במנין המסעות, אלא מסע זה מרעמסס לבית המקדש חשוב למסע (וכמו שכתבו הדברי קהילות והשערי רחמים שגם המסע הראשון לרעמסס חשיב במנין המסעות, ואין להקשות שהוא מסע אחד החוזר על עצמו, שהלא הם באמת שני מסעות שונים). ולפי זה אין להפסיק אחר המסע הראשון לרעמסס, כי הוא נכלל במנין המסעות. וצ"ע בזה.

והגר"ש דבליצקי כתב (זוהר השמש עמ' פ"ג הערה ר"ד) שאפשר להפסיק לפני

הפסוק 'ויסעו בני ישראל מרעמסס' (פסוק ה'), ואין זה כהפסק בתוך המסעות כי מסע זה חוזר על עצמו (וראה לעיל הערה ג' שיש מהנוהגים שלא להפסיק במסעות גם בשני וחמישי, שמפסיקים לכתן אחר כמה פסוקים וקוראים את כל המסעות ללן, והיינו שהבינו ג"כ שאפשר להפסיק אחר המסע הראשון לרעמסס ואינו כלול במנין המסעות).

ומדברי הנימוקי אורח חיים (ראה לעיל הערה ג') מוכח שאין להפסיק אף לפני הפסוק 'ויסעו בני ישראל מרעמסס', שכתב שבשני וחמישי יקראו לכהן את כל המסעות ורק אחריהם יקראו ללוי וישראל לכל אחד ג' פסוקים, ולא כתב שיקראו לכהן ג' או ד' פסוקים שלפני הפסוק 'ויסעו בני ישראל מרעמסס', ואח"כ יקראו ללוי את המסעות ואח"כ עוד ג' פסוקים לישראל.

⁴ שכן היה המנהג הקדום לפני חידושו של צרור המור, ובספרי מנהגים רבים

יש קהילות (בין היתר) שאמנם נוהגים שלא להפסיק בקריאת המסעות אף בשני וחמישי, אך קוראים לכהן ג' או ד' פסוקים לפני הפסוק 'ויסעו בני ישראל מרעמסס' (וי' ח'), וללוי קוראים את כל המסעות, ולישראל קוראים עוד ג' פסוקים (וראה את הנידון בחזירה הבאה בענין הפסקה לפני פסוק 'ויסעו בני ישראל מרעמסס').

י' היינו, אחר 'לעני כל מצרים' (סוף פסוק ג') או אחר 'עשה יי שפטים' (סוף פסוק ד'). וטעם הספק הוא משום שבראש הפרשה (פסוק ג') כתוב 'ויסעו מרעמסס', ויתכן שנחשב כהחילת המסעות. אך בהמשך הפרשה (פסוק ה') כתוב שוב

המציינים את חילוקי העליות, מצוין הפסק עליה באמצע המסעות. בספר תיקון יששכר מביא שתי רשימות שונות של חילוקי העליות, ובשתייהן יש הפסקה באמצע המסעות, ובן בספר נוהג כצאן יוסף (מנהג פרוקסידוס) יש הפסקה באמצע המסעות, ובמנהגות וורמייזא לר"י קייכום, ובמנהגי וורמייזא לר"י שמש, ובמנהגי פיורדא, ובעוד הרבה ספרי מנהגים וחומשים ישנים. ולא חשו לדברי צרור המור (והלך פהרשמות אף קדמות יותר מפני צדרי המור).